

‘Het heden is maar een dun omhulsel; als je eraan krabt, komt het verleden zo weer tevoorschijn’

Vier mooie jeugd- én kijkboeken over de Grote Oorlog

Guido Bottinga. (2014). *De verwanten*. Rotterdam: Uitgeverij Lemniscaat. Isbn 978 90 477 0673 1, € 17,95, 412 blz.

Hans Kuyper. (2014). *Achter de draad*. Amsterdam: Uitgeverij Leopold. Isbn 978 90 258 6496 5, € 14,99, 183 blz.

Martijn van der Linden & Marancke Rinck. (2014). *De Grote Oorlog*. Tiel: Uitgeverij Lannoo. Isbn 978 94 014 1531 6, € 19,99, 183 blz.

Rebecca Stevens. (2014). *Valentine Joe*. Amsterdam: Uitgeverij Moon. Isbn 978 90 443 4522 3, € 14,95, 168 blz.

De afgelopen maanden verschenen meerdere jeugdboeken die oorlog, in het bijzonder de Eerste Wereldoorlog, als thema hebben. Dat is niet helemaal toevallig. Het is dit jaar precies honderd jaar geleden dat de Grote Oorlog uitbrak. Wereldwijd vonden en vinden er herdenkingen plaats.

In een wereld vol van geweld en waar het leven anno 2014 nog altijd wordt beheerst door talloze gewapende conflicten zijn deze historische verhalen uiterst actueel. Het zijn indringende, aangrijpende verhalen die de allesverwoestende oorlog van toen naar het heden halen en de jongeren van nu een onthutsend beeld geven van de totale waanzin van oorlog en het onnoemelijk menselijk leed.

Achter de draad

Om te beginnen een uitgave voor de jonge lezers in de onderbouw: *Achter de draad*. Schrijver Hans Kuyper, die we kennen van titels als *De fluisterkelders* (2006), *Walviseiland* (2007) en *Operatie Noorderlicht* (2009), heeft de gebeurtenissen

in zijn nieuwste boek gesitueerd in de grensstreek met België waar ten tijde van De Eerste Wereldoorlog zogeheten pun-gelaars vanuit het neutrale Nederland de grens overstaken voor een lucratieve handel in smokkelwaar naar en vanuit het gebied van onze zuiderburen.

Samen met Geert en diens vrienden trekt de dertienjarige Mars er 's nachts geregeld op uit om te smokkelen. Mars staat dan op de uitkijk om in geval van het geringste onraad zijn vrienden tijdig te kunnen waarschuwen. Duitse patrouilles verkennen het gebied en de soldaten deinzen er niet voor terug de smokkelaars ter plekke te fusilleren. Overdag vermaakt Mars zich met het schieten met zijn zelfgemaakte pijl en boog. Hij vraagt zich zo nu en dan af of de norse Geert zijn vader is. Eén ding is zeker: hij kan weinig goeds doen in de ogen van de vriend van zijn overleden moeder, met wie hij de Kemkeshoeve bewoont.

Op een nacht heeft Geert een jonge vrouw meegenomen vanuit België. Met deze hoogzwangere Lijne krijgt Mars al snel een band. Niet lang nadat het kind (een meisje, Reentje) is geboren, sterft Lijne. Mars neemt dan een besluit. Hij wil Reentje brengen naar haar familie in Lijnes Belgische geboortedorp. Daarvoor moet Mars een gevaarlijke tocht maken waarvoor hij eerst ook nog de dodendraad moet zien te passeren. Zo noemen de mensen het kilometerslange hek van schrikdraad dat de Duitsers hebben gemaakt om een eind te maken aan de vlucht van Belgen naar Nederland. En hij moet het op eigen kracht doen, want van Geert ontbreekt vooralsnog ieder spoor. Die is na de laatste nachtelijke smokkeltocht in bezet gebied achtergebleven. Wie weet, lukt het Mars een levensteken van Geert te ontdekken?

Wat volgt is een spannend verhaal waarmee de lezer ongemerkt het nodige opsteekt over met name ook de gevolgen van de oorlog voor de gewone man. De hoofdpersoon Mars is door Kuyper levensecht neergezet en dat maakt dat de lezer zich goed met hem kan identificeren.

Valentine Joe

‘Hier in Ieper leven we met het verleden. Het heden is maar een dun omhulsel; als je eraan krabt, komt het verleden zo weer tevoorschijn.’ Aldus een bewoonster van Ieper, de in de Eerste Wereldoorlog zo zwaar geteisterde stad in België. Rose, vijftien jaar oud, bezoekt er met haar opa de graven van gesneuvelde soldaten uit de Eerste Wereldoorlog. Het graf van Valentine Joe maakt grote indruk op haar. Hij was slechts vijftien jaar oud toen hij het leven liet als soldaat.

Die avond hoort Rose vanuit het hotel buiten op het plein mannen marcheren. Als ze uit het raam kijkt, ziet ze een jonge soldaat meelopen. Hun blikken kruisen elkaar. Al snel blijkt Rose op wonderbaarlijke wijze teruggetrokken te worden in het verleden. Ze ontmoet de nog in leven zijnde, sympathieke soldaat Valentine Joe, ver van huis en vol idealen. Rose verliest haar hart in een romantisch, maar boven alles grimmig relaas over de verschrikkingen en de totale onzin van de loopgravenoorlog aan het westelijk front.

Een meeslepend verhaal, bovendien ook gebaseerd op ware gebeurtenissen. Valentine Joe Strudwick heeft echt bestaan. Hij stierf in Ieper op de leeftijd van vijftien jaar, oud genoeg om te vechten, te jong om te sterven. Hij ligt begraven op Essex Farm Century, in de buurt van Ieper.

Valentine Joe is buitengewoon geschikt

Illustratie van Martijn van der Linden uit *De Grote Oorlog*

voor lezers in de onderbouw, maar dan wel voor leerlingen met enige leeservaring. Een tragische geschiedenis, die de lezer niet onberoerd zal laten en die de nodige stof biedt tot bezinning.

De verwanten

Voor de oudere lezers in de bovenbouw is *De verwanten* van Guido Bottinga een prachtig youngadult-verhaal over de Eerste Wereldoorlog. Evenals het verhaal van Rebecca Stevens over Valentine Joe speelt deze geschiedenis zich voor een belangrijk deel af in Ieper in België, waar de grootste veldslagen in de Eerste Wereldoorlog plaatsvonden.

Hoofdpersoon is de zeventienjarige Luka, die samen met William, een Engelse vriend die onderzoek doet naar de gasaanvallen in de Grote Oorlog, afreist naar Ieper. Van haar tante krijgt ze een doosje brieven mee die een soldaat aan het front aan zijn verloofde schreef. In Ieper raken de gebeurtenissen in een stroomversnelling. Luka blijkt meer te weten over deze soldaat dan ze kán weten. En er is een jongen met rood

haar die haar overal lijkt te volgen en die al vijftien jaar niet ouder is geworden. Geleidelijk ontdekken Luka en William dingen over zichzelf en elkaar die hun leven voorgoed zullen veranderen.

De verwanten is niet alleen een spannende roman, maar het verhaal maakt ook een belangrijke periode in de geschiedenis levend voor jongeren. In de brieven die de Duitse soldaat Julius vanuit België aan zijn verloofde schrijft, wordt het leven aan het front op een unieke manier geschetst: niet alleen vertelt de jonge soldaat over de heldendaden van zijn medesoldaten, maar meer nog over de schijnbare zinloosheid van de loopgravenoorlog, de onmenselijke omstandigheden en de wanhoop die hij ervaart.

Een boeiend verhaal met een zorgvuldige compositie, geschreven ook in een krachtige stijl.

De Grote Oorlog

Tot slot – ik kan het niet laten – kort aandacht voor een prentenboek van illustrator Martijn van der Linden, feitelijk

bedoeld voor jonge kinderen in de leeftijd van de basisschool (6+). De reden dat ik de uitgave hier vermeld, is dat de prachtige kijkplaten veel details bevatten, waarmee ook middelbare scholieren en volwassenen een goed beeld krijgen van de strijd tussen 1914 en 1918. Zonder te choqueren, geven de sfeervolle afbeeldingen veel interessante informatie, zoals de gevechten vanuit de loopgraven, de strijd in de lucht met zeppelins en jachtvliegtuigen en die op zee met ondermeer U-boten en zeemijnen.

Achter in het boek heeft Marancke Rinck per kijkplaat een kort verhaaltje geschreven waarin zij de afbeeldingen nader toelicht en aanvult met interessante weetjes, geheel op maat van kinderen.

Voor wie de Grote Oorlog tijdens een bespreking van een of meerdere van de hiervoor genoemde titels een ‘gezicht’ wil geven een bijzonder geslaagde uitgave. ■

Rob van Veen

Voor meer informatie over deze, maar ook andere jeugdboeken: <www.eenboekjeopen.nl>.